

Izšla vsak tiskovnik
in velja s poltine
vred in v Mariboru
s poltanjem na dom
in cele leta K 4.—
in pol leta „ 2.—
in četrt leta „ 1.—

Štampa se poltja
oprevaštvu v tiskarni
v. Otrila, koroške
ulice št. 8. List se
poltja do odpovedi.

Štešniki katol. tis-
kovnega društva do-
lajajo list brez po-
sobne navodnine.

SLOVENSKI

GOŠPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 33.

V Mariboru, dne 13. avgusta 1903.

Tečaj XXXVII.

Novi časi — novo društvo.

Z Murskega polja.

Čas se spreminja in mi se spreminjamo z njim. Kolo časa se hitro vrti, in kdor ne hiti z njim, ta zaostane. Mursko polje s svojim razumnim prebivalstvom ni zaostajalo za tekom časa. Da, se prednjačilo je v marsikaterem oziru. Zaslovelo je s svojim slovenskim taborom v narodnem oziru in od tistega časa bilo vedno v prvih vrstah v boju za narodne svetinje.

Veselo je šlo vse naprej, kar je nakrat potegnil drugi veter od severa — orehovski prerok. To seveda ni bilo tako nepripravljeno. Tla so se pripravljala že dolgo poprej. Prišli so tudi na Mursko polje za kmeta slabi časi: slabe letine, slabe cene, vničene gorice. Treba bo pomoči. Ali odkod? Od same narodnosti tudi človek ni sit. Kmetje so se začeli gospodarski organizirati s snovanjem kmetijskih zadrug, Reiffeisnovih posojilnic itd.

Nekatere zadruge so res dosegle lepe vspehe. Tako se n. pr. Cvenska zadruga lahko meri z vsako drugo na celem Štajerskem. Drugo zopet so začele hirati, ker se je pokazalo, da nimajo dovolj izobraženih ljudi. Nekateri so spoznali nove potrebe ter začeli prenavljati prejšnja bralna društva ter jim dajati značaj izobraževalnih društev, kjer bi se naj izobraževali posebno mladeniči za poznejši svoj poklic. Ali sila kola lomi. Pri dači nič ne čakajo. Treba bi bilo hitre od-pomoči. Tu se zgleda ptujski kramarski »Štajerc« s svojo gostobesednostjo: »Ljubi kmet,

jaz bom ti pomagal.« S to ugodno priliko je vlovil »Štajerc« veliko prej dobrih slovenskih kmetov, ki so pa prišli vsled neugodnih razmer gospodarski na kant. K temu se je pridružilo veliko drugih nezadovoljnejšev, ki so se sprli kdaj s kakim odvetnikom, duhovnikom ali učiteljem. Ker je »Štajercu« veliko na tem ležeče, da bi razdražil slovenske stanovce, da bi se tako sami med seboj ugonabljali, je odprl drage volje svoje predale za različne psovke proti duhovnikom, odvetnikom itd. In tako je dobila stara nemškutar-ska stranka, ki jo je vodil orehovski Vračko že dolgo poprej, predno se je narodil v krošnji »Štajerc«, nove zaveznike. Ta prenovljena »Štajerc« - nemškutar-ska stranka je mnogo nevarnejša nego stara. Stari nemškutarji so samo po taje guljaš hrustali pri nemški gos-podi, a sicer bili le ljudje, ki so plesali, kakor so jim godli nemški škrici. A ti novi nemškutarji hočejo preplaviti vse slovensko ozemlje na Spod. Štajerskem ter izdati tuj-cem. V gospodarskem oziru si seveda ne bodo pomagali z nemščino; saj se nemškemu kmetu na Zgornjem in Srednjem Štajerskem ravno tako slabo godi, dasi zna dobro nemški, pač pa bodo izdali svoj materni jezik, in če bo to tako dalje slo, bodo propadli i gos-podarski in njih otroci ali vnuki bodo služili kot hlapci nemški gospodi. Tuječ se bogati s slovenskim denarjem, nakupuje slovenska posestva, zida tovarne ter si dela denar s slovenskimi žulji, a nemškutar je ves blažen, ako sme tujcu lizati pete, s katerimi ga tepta.

Ali kdor ima še kaj plemenitega sloven-skega čustva, ta mora reči: »Ne, tako ne

sme več iti naprej! Slovenec mora biti na svoji zemlji svoj gospod.«

Iz tega namena se snuje za Mursko polje proti nemškutarskemu, versko, narodno in gospodarsko izdajalskemu gibanju novo društvo. To društvo bo predvsem zastopalo ko-risti domačega kmetskega ljudstva. V doma-čem bralnem ali izobraževalnem društvu se naj kmetje posvetujejo o svojih zadevah, pri tem novem društvu pa naj razodevajo svoje težnje obširnemu občinstvu, svojim sosedom, da se lahko potem začne kaka skupna akcija za to ali ono stvar. Glede združništva bomo predvsem prosili vrle cvenske zadrugarje, da nam bodo prišli poročati. Čujemo, da ti de-lujejo za slovensko kmetijsko šolo na Cvenu. Mi bomo pozdravili in podpirali to misel. Vsakdo se pripravljaj za svoj poklic, le kmet bi moral za druge šole plačevati, sam pa ne bi smel imeti šole za-se; le kmečki otrok bi moral hoditi 8 let v šolo, ne da bi se kaj naučil za svoj bodoči poklic? Zato bomo govorili tudi o ljudski šoli, kako bi se dalo narediti, da bo kmečki otrok več pridobil od nje. O raznih panogah gospodarstva bomo naprosili od časa do časa po potrebi in za-htevi udov raznih govornikov-strokovnjakov.

Dalje bo skrbelo novo društvo za poli-tično izobrazbo našega ljudstva. Če vprašamo navadnega človeka, kaj je potrebno, da bodo boljši časi, bo rekel: »Žito bi moralo biti bolj drago, in manj dače bi nam morali na-pisati!« To je resnica. Ali kako pridemo do tega? Zdaj ne vlada več cesar sam, ampak vlada z njim ljudstvo samo po svojih poslan-cih. Poslanci delajo postave, oni lahko skrb-

Listek.

Pot do sreče.

Prevel F. L.

»Ti moj ljubi Bog, da bi se vendar rana na moji nogi kmalu zacelila! S čim sem že vse mazala? Z lisičjo, zajčjo in kačjo mastjo, tavžentrože sem si že privezovala na rano! Vse sem poskusila, kar mi je kdo nasvetoval, pa vse nič ne pomaga! Obljubila sem se že Mariji v Gozdu, pa tudi ona me noče uslišati, kajti z nogo še vedno ni bolje. O moj Bog, da bi že kmalu bila rešena s tega sveta!« tako je tarnala stara ženica, ki je sedela na velikem stolu z naslonjačo.

»Ne obupajte, mati! Bog naju ne bode zapustil in Marija v Gozdu pomaga vsakemu, ki ji zaupa in prosi pomoči!« tolažila je mater hčerkica, stara okoli 20 let, ki je sedeč na stolu poleg matere šivala.

Po sobi je bilo snažno. V kotu je bil velik lesen križ, pred katerim je visel raz strop na niti bel papirnat golobček, predstavlja-joč sv. Duha. Bilo je tako prijazno v sobici, da se je moralo vsakemu dopasti.

Zdaj porine deklica stol, na katerem je sedela mati, bliže okna ter reče: »Vidite, mati, tukaj počakajte, da se vrnem. Tukaj

vam ne bo dolgčas, ker lahko gledate skozi okno. Jaz pa grem h cerkvi Marije v Gozdu ter jo bom prav pristočno prosila, naj nama pomaga ter da ljubi moji mamici zdravje!«

»Prav, prav, Jelica«, pritrdi mati in sklene roki, »le pojdi k Mariji in lepo, pobožno moli. Mogoče, da Marija tvojo prošnjo usliši ter nama pomaga. Ko bi ne bila tako uboga, bi lahko poslala po zdravnika v mestu, ki bi mojo nogo gotovo ozdravil. Nimam sicer ve-liko zaupanja do zdravnikov, toda ta gos-pod je bujda jako učen. Seveda je pa tudi zelo drag in Bog ve, če gre k ubogim ljudem.«

Deklica je dala med tem robec na glavo, predpasala si drugi predpasnik, vzela rožni venec in rekla: »Tako, z Bogom, mati! Po-žurila se bodem, da sem kmalu zopet nazaj!« Hitela je iz hiše ter se napotila čez travnik proti griču, na katerem je stala sredi gozda majhna cerkva Matere božje sedem žalosti. Le okoli cerkvice je bila majhna planota. Blizu cerkvice je stal mogočen hrast. Deklica je brzo korakala skozi hrastov gozd navkreber. Vse je bilo mirno in tiho med temi velikani, le lahen vetrič je zibal v popoldanskem solncu ovelo listje. Ko pride deklica v cerkev, stopi k oltarju, na katerem je bila Mati božja sedem žalosti, zelo stara lesena podoba. Moder plašč in zlata krona sta bila že zelo obledela. Ove-

neli venci so kinčali cerkev in podobo Marije.

S sklenjenimi rokami in solznimi očmi je pokleknila Jelica pred oltar ter vprla za-upljivo oči v Marijo: »Sveta božja Porodnica«, molila je poluglasno, »mnogokrat sem že iskala tolažbe pri tebi in vselej sem bila potolažena. Poslušaj tudi danes milostljivo mojo prošnjo. Glej, moja mati so ubogi in bolani, jaz pa ne morem iti v službo, da bi kaj prislužila, ker jim moram streči. Potrebovali bi zdravnika, ki bi jih ozdravil in učeni zdravnik iz mesta, ki bi lahko mater ozdravil, ne gre k ubogim ljudem, ki mu ne morejo plačati. Ljudje nama nočejo pomagati, pomagaj nama ti, mati usmiljenja!«

Glas deklice se je vedno bolj tresel in slednjič začne glasno ihteti, da ni mogla dalje govoriti. Zakrila si je obraz s predpasnikom ter si brisala solze, ki so ji tekale po lici. V svoji žalosti ni slišala šuma pri vratih in ni opazila kodraste glave mladeniča, ki jo je opazoval izza vogla.

Ko si deklica nekoliko opomore, nada-ljuje svojo molitev: »Odpusti mi, milosti polna, da sem obupala. Ne zameri mi, saj hočem vedno v te zaupati in te ljubiti. Po-magaj mi tudi, da zaterem ljubezen, ki jo nosim v srcu. Saj veš, da ne smem misliti na njega, ker ne more postati nikoli moj mož. On, bogatega kmeta sin in jaz, hči

Današnji list ima „N a š D o m“ kot prilogo!

za ceno pridelkov, da se ne izkoriščajo z njimi bogati in zviti spekulanti.

Dača je lahko za kmeta nižja, toda poslanci ali vlada mora skrbeti, da se potem od drugod pokrijejo stroški države. Kmečki poslanci zato lahko zahtevajo, da se naloži večja dača bogatim kapitalistom, ki sede na svojem denarju, ne da bi kaj ali veliko dali od svojih obresti za državne stroške. Seveda pri tem kmečki poslanci ne dobijo lahko večine, ker so si bogataši poskrbeli, da imajo dosti svojih poslancev. Tu treba zahtevati za kmečko ljudstvo več poslancev. Pa že zdaj bi imeli poslanci, ki zastopajo poljedelce, precejšno moč, ako bi bili edini v držav. zboru in ne bi bili ločeni po narodnostih ali drugih ozirih. Zato bo naše društvo za združitev poljedelskih zastopnikov, naj si bo ta Nemec, Čeh ali Poljak itd. S tem naše društvo pokaže, da ne sovražimo nobene narodnosti, tudi Nemcev ne, kar nam nemškutarji očitajo.

Ali v drugem oziru bomo odbijali z vso skrajno odločnostjo vsak napad na našo narodnost. To je zlasti zdaj potrebno, ko hočejo »lerpajbi«¹ ptujskih kramarjev izdati svoj narod, dasi pravijo in dajejo pred cerkvijo oznanjati, da niso nemčurji. Ravno to je nevarno za naš narodni obstoj, ker ti potuhnjenci pravijo, da so Slovenci. Ravno tako pravijo Mažaroni s svojim bivšim Hedervaryjem - vsepokvarijem, da so Hrvati ter nazivljajo svojo stranko »narodno stranko«. In ravno tako je nasvetoval zdaj nemški listič v Celju, »Deutsche Wacht«, rekoč, naj se ljudje okoli »Štajerca«² imenujejo »slovenska ljudska stranka«.

Takim Slovincem bomo skušali s pomočjo narodno probujene mladine do dobra posvetiti, da bo prišel naroden plevel tje, kamor spada, na gnoj. Kar se pa tiče te »ljudske«³ stranke, pa omenimo, da ima v našem narečju beseda ljudski (ludski) pomen tuj; ta ljudska stranka bo torej za nas tuja ali ptuja ali ptujska stranka, kar je v resnici.

Končno še omenimo, da bo novo društvo imelo na čelu tudi ime katoliško. Mi ne bomo poznali nikake omahljivosti, ne v gospodarskem, ne v narodnem oziru, a tudi v verskem oziru ostanemo »mož jeklen«. »Štajerčevi«⁴ »lerpajbi«⁵ nimajo drugega dela, kakor zbadati duhovnike in smešiti vero. Ako je kateri duhovnik nevreden v svojem poklicu, naj se obsodi, ako v politiki dobro ne dela, naj se obsodi, ako v gospodarskem oziru kmetu dobro ne svetuje, naj se obsodi. Toda pri tem nam mora sveta ostati katoliška cerkev, ne smejo se smešiti njene naredbe in njeni služabniki kot taki. Mi ostanemo pri veri očetov; naj drugi iščejo novih ver, mi

imamo drugih skrbi dovolj; toda v verskem oziru hočemo imeti mir vesti, ki ga zadobimo v naši sveti veri, po kateri hočemo živeti, z njeno tolažbo se boriti v tem življenju, da bomo smeli pričakovati lepšega življenja onkraj groba.

To so vodilne misli, s katerimi bomo skušali zadostiti novim potrebam in novemu času, da si ohrani Mursko polje svojo staro slavo in ne pride v last oholemu tujcu, ki vzdiguje že mogočno svojo glavo na obeh koncih Murskega polja. Svoj sedež bo imelo novo društvo v središču Murskega polja, pri Sv. Križu, kjer so prvi narodni mučeniki, ki so bili kaznovani zato, da so zadali orehovskemu Vračku prvi udarec, ko so ga v Bučevcih posadili iz zborovalne sobe na cesto.

»Štajerc«⁶ nam veliko škoduje, a nekaj nam tudi koristi; on nam je ustanovil list »Naš Dom«⁷ s 16.000 naročniki, on je pospeševal mladeniško gibanje in povzročil, da se je začel bitti odlošilen gospodarski in narodni boj na vsej črti. Odpor proti delovanju »Štajerca«⁸ naj dobi tudi krepek odmev v novem društvu; in novi narodni ogenj, ki se opazuje po celem slovenskem Štajerju, bodisi pri naših slovenskih listih mariborskih in celjski »Domovini«, bodisi pri narodnih govornikih, starejših in novih, ta ogenj naj vsplamti tudi v novem društvu, da bomo našemu narodnemu nasprotniku lahko rekli: Mi vstajamo, a vas je strah!

Politični ogled.

Mladeniške družbe na Nemškem. Na Nemškem je sedaj kakih 800 do 900 mladeniških družb, ki imajo kakih 150.000 do 200.000 članov. Vsi predsedniki mladeniških družb ene škofije imajo svojega škofijskega voditelja, kateri skrbi, da se taka društva, enkrat ustanovljena, tudi dobro vodijo. Katoliški izobraženci, odvetniki, zdravniki, uradniki, vedno bolj spoznavajo splošno korist teh društev in tudi kažejo voljo pri njih sodelovati ter jih podpirati s svetom in dejanjem v korist mladini. Pri nas je seveda drugače, kajti glasilo celjskih prvakov je že začelo, četudi še prikrito, nasprotovati mladenškemu gibanju.

Grof Khuen Hedervary je na Ogrskem že dogospodaril. Njegov prijatelj, reški guverner Szapary, je z denarjem hotel podkupiti obstrukcijo v ogrskem držav. zboru. To je prišlo na svetlo in srd obstrukcije se je s podvojenjo silo obrnil proti Khuenu. Ta je uvidel, da je postal nemogoč in izročil je

cesarju ostavko celega kabineta, katera je bila tudi sprejeta.

Splošna vstaja v Makedoniji. Osrednji ustaški odbor je sklenil dne 2. avg., da se začne v okraju Monastir splošna vstaja. V ta namen se trgajo brzojavne žice, se porirajo mostovi ter pokončavajo žetve na polju, da bo prebivalstvo tembolj pripravljeno slediti vstajem v boj.

Politika srbskega kralja. Te dni je imel tajnik srbskega kralja, Nenadović, ko se je mudil na Dunaju, pogovor z neko politično osebo. Nenadović je rekel, da novi srbski kralj glede zunanje politike ne pozna zvijač, ampak le odkritosrčnost. Svojo notranjo politiko pa hoče uravnati tako, da se v Srbiji prej ko prej pozabi preteklost. Zaradi dogodkov v Makedoniji se ni bati, da bi prišlo med Srbijo in Bolgarijo do preprirov, ker hoče novi kralj v miru živeti z bratskim bolgarskim narodom. Kraljeve simpatije do vseh Jugoslovancev so temu porok. Z Avstrijo želi novi kralj živeti v prijateljskih odnosih, nikdar pa ne bode pozabil na hvaležnost, ki jo je dolžna Srbija Rusiji ter na bratske vezi, ki spajajo te dve državi.

Umor ruskega konzula v Monastiru. V soboto jutraj se je vračal ruski konzul Roskowsky s sprehoda v mesto Monastir. Ko je šel mimo turške straže, ki je bila nastavljena pri uhodu v mesto, zapazil je, da ga vojak, ki je bil na straži, grdo gleda. Roskowsky se je približal vojaku ter ga vprašal, zakaj ga ne pozdravi, t. j. zakaj mu ne izkaže pristojne mu časti. Vojak pa, mesto da bi kaj odgovoril, pomeri s puško na konzula ter ga ustrelil. Roskowsky je ostal takoj mrtev. Torej vedno lepše! Ako pojde to tako dalje, postreljali bodo turški vojaki vse ruske konzule na Balkanu. In Rusija naj bi k vsemu temu držala roke križem in molčala? Seveda so začeli Rusiji sovražni listi turškega vojaka opravičevati s tem, da pišejo, da je konzul Roskowsky na očividni način podpiral vstajo v monastirskem vilajetu, ki je postala zadnje dni splošna in ki se je razširila tudi na solunski vilajet.

Dopisi.

Iz Cirkove. Ptujski »Štajerc«, po domače »giftna krot«⁹ je zares list, v katerem lahko vsak neumnež prodaja svojo budalost. Tudi neki dopisun iz Cirkove se je začel posluževati te redke prilike. Tako je v predzadnji številki »Štajerca«¹⁰ ta dopisun (ki ga pa dobro poznamo) zopet napadel našega gospoda kaplana. Nimam namena zagovarjati

uboge kočarice. Prosi tudi pri Bogu za njega, da se poboljša in začne drugače živeti. Kajti on povzročuje s svojim življenjem svojim dobrim starišem mnogo žalosti in skrbi. Saj veš, da njegovo srce ni slabo, samo lahko-mišljen je, nekoliko prevzet in preveč razposajen. Ljuba mati, ti, ki vidiš v moje srce, veš, da mislim — Vršnikovega Dragomira.

Ta trenutek zasliši deklica pri vratih šum. Prestrašena obrne glavo in vsklikne: »Moj Bog, če je kdo poslušal, kar sem govorila!« Hitro skoči kvisku ter hiti h cerkvenimi vrati. Toda zunaj ni bilo žive duše, čeravno je gledala skrbno na vse strani.

»Gotovo sem se motila«, oddahne si deklica. »Ljubo bi mi ne bilo, če bi bil kdo slisal.«

Vrne se torej nazaj v kapelo ter se po kratki molitvi napoti proti domu. Solnce se je že bližalo proti zatonu, ko se je bližala domači hišici. Že pri durih slisi vsklike veselja. »Kaj se je le pripetilo«, misli si deklica ter stopi hitro v sobo. Pa kakor okamenela obstoji. Mati je sedela s sklenjenimi rokami pri mizi ter zrla s smehljajočim obrazom na mizo, kjer so ležali zlati in srebrnjaki. »O sveta Mati božja«, je šepetala, »kako se to sveti in blišči! Človek bi kar pamet zgubil; Jelica, poglej! To nama je poslala Marija! Tvoja molitev je bila vendar uslišana! Od

samega veselja se mi kar moti v glavi!«

»Za božjo voljo, mati!« zakliče zdaj deklica, »kje ste pa dobili toliko denarja?«

»Mati božja«, je odgovorila starka, »Mati božja je vrgla denar skozi okno. Jeli, ti se čudiš? Je pa tudi čudež! Ko sem tako sedela pri oknu in prav pridno molila rožni venec, mi pade nakrat tale mošnja v krilo. Tako sem se prestrašila, da se nisem mogla niti ganiti. Ko sem si nekoliko opomogla, sem odprla mošnjo in iz nje so padli ti-le zlati in srebrnjaki — cel kup! Kolikor hitro sem le mogla, sem vstala in šla k oknu, da vidim, kdo mi je vrgel denar. Toda nikjer ni bilo ne duha ne sluha o kakem živem bitju. Pa saj tudi živemu človeku ne bo prišlo na misel, da bi šel tujim ljudem metat denar skozi okno. Človeku ne bo kaj takega v glavo padlo! Mati božja je bila, ona nama je pomagala iz revščine.«

S sklenjenimi rokami vsedla se je Jelica na klop rekoč: »To je veliko denarja! Krivičen mislim da ne bo...«

»Kaj ti v glavo ne pade!« se zavzame mati, »krivičen denar?« Misliš, da je kakšen tat to storil! Le brez skrbi bodi! In od kakšnega hudobnega sovražnika tudi ni! Tak človek ne bo tako radodaren. Za vse slučaje sem pa poskrpila denar z blagoslovljeno vodo in križ naredila čezenj. Denar obdržim,

ti pravim, kajti Bog nama ga je namenil. Rabim ga pa tudi! Saj je več kakor sto goldinarjev. Zdaj pa že lahko posljem po zdravniku. Danes je sicer že prepozno, da bi šla v mesto, pa jutri za rano se odpraviš. Mogoče, da ne bo preveč računal, ko boš videl, da sem uboga. Zdaj pa hitro skuhaj večerjo, potem pa moliva rožni venec na čast Mariji, ki je naju uslišala. Danes greš kmalu spat, da se jutri zgodaj podaš na pot. Ne vem, tako lahko mi je pri srcu. Zdi se mi, da sem že na pol zdrava.«

Drugo jutro, ko se je mislila Jelica ravno kar napotiti v mesto, se pripelje po cesti kočija ter postoji pred hišo. Iz kočije skoči črno oblečen gospod ter se poda naravnost v hišo. Ne da bi potrkal, stopi v sobo.

»Dobro jutro! Ali ste vi vdova Poljančeva?« vpraša starko, ki ga je gledala z odprtimi usti. »Jaz sem zdravnik iz mesta. Prišel sem gledat, kaj je z vašo nogo. Pokažite!«

Starka je bila od samega presenečenja popolnoma zmedena. »Kako je to mogoče?« vsklikne slednjič. »Ravno sem hotela poslati hčerko po vas! Prosim, gospod doktor, povejte mi, kdo vas je k meni poslal?«

(Dalje sledi.)